

УДК 159.923.2

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2021.2.14>

Ситник Сергій Іванович,

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри клінічної психології
ТОВ «Київський інститут сучасної психології та психотерапії»
ORCID ID: 0000-0001-6764-3076

Полшкова Світлана Геннадіївна,

доктор медичних наук,
професор кафедри клінічної психології
ТОВ «Київський інститут сучасної психології та психотерапії»
ORCID ID: 0000-0001-6433-9677

Трофімова Дар'я Олександрівна,

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної психології
ТОВ «Київський інститут сучасної психології та психотерапії»
ORCID ID: 0000-0002-7628-1860

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСІБ З АНДРОГІННИМ ТИПОМ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (ЗА С. БЕМ)

EMOTIONAL INTELLIGENCE FEATURES OF PEOPLE WITH ANDROGYNOUS TYPE OF GENDER IDENTITY (ACCORDING TO S. BEM)

У статті представлено результати дослідження особливостей емоційного інтелекту осіб з андрогінною гендерною ідентичністю. Було вивчено феномен андрогінності у зв'язку з емоційним інтелектом у науковій літературі. У статті висувається твердження, що андрогінний тип гендерної ідентичності дозволяє особистості за рахунок поєднання високої фемінності і маскулінності проявляти велику адаптивність, гнучкість і креативність у поведінці. За рахунок теоретичного аналізу було встановлено, що емоційний інтелект є важливою інтегральною характеристикою особистості, яка реалізується в її здібностях розуміти емоції, узагальнювати їх зміст, виокремлювати емоційний підтекст у міжособистісних відносинах, регулювати емоції таким чином, щоб сприяти за допомогою позитивних емоцій успішній когнітивній пізнавальній діяльності та долати негативні емоції, які заважають спілкуванню чи загрожують досягненню індивідуального успіху.

Досліджуючи гендерні особливості, було встановлено, що жінки краще розуміють емоції, ніж чоловіки; чоловіки пояснюють свої почуття частіше зовнішніми причинами, а жінки більшою мірою внутрішніми; вираження емоцій у осіб чоловічої та жіночої статі зумовлені так само і вихованням.

У емпіричному дослідженні взяли участь 37 осіб. Було використано методику «Емоційного інтелекту» Н. Холла та «Статеворольовий опитувальник» Сандри Бем. Результати дослідження вказують на те, що інтегральний показник розвитку емоційного інтелекту пов'язаний з маскулінністю, а фемінність має негативний кореляційний зв'язок з таким показником емоційного інтелекту, як управління своїми емоціями. Було встановлено, що у осіб з андрогінною гендерною ідентичністю показник маскулінності має зв'язок із самомотивацією, з управлінням емоціями інших та з емпатією. Було виявлено, що жінки з андрогінною гендерною ідентичністю більш варіативні у виборі психологічної статі порівняно з чоловіками андрогінної гендерної ідентичності.

Ключові слова: емоційний інтелект, гендерна ідентичність, андрогінність, маскулінність, фемінність.

The article presents the study results of the emotional intelligence features of people with androgynous gender identity. The phenomenon of androgyny in relation to emotional intelligence has been studied in the scientific literature. The article argues that the androgynous type of gender identity allows individuals to show great adaptability, flexibility and creativity in behaviour due to a combination of high femininity and masculinity. Due to theoretical analysis it was found that emotional intelligence is an important integral characteristic of the individual, that is realized in its ability to understand emotions, summarize their content, to distinguish the emotional subtext in interpersonal relationships, to regulate emotions in such way as to promote positive cognitive activity with the help of positive emotions and to overcome negative emotions that interfere with communication or threaten the achievement of individual success.

By studying gender issues, it was found that women understand emotions better than men; men explain their feelings more often by external causes, when women do the same to a greater extent by internal ones; the expression of emotions in males and females is also depends on upbringing.

The empirical study involved 37 people. N. Hall's "Emotional Intelligence" method and Sandra Bem's "Sex Role Questionnaire" were used. The results of the study indicate that an integral indicator of the development of emotional intelligence is associated with masculinity, and femininity has a negative correlation with such an indicator of emotional intelligence as "managing their emotions". It was found that in individuals with androgynous gender identity, masculinity is associated with self-motivation, emotion management, and empathy. It was found that women with androgynous gender identity are more variable in the choice of psychological sex compared to men with androgynous gender identity.

Key words: *emotional intelligence, gender identity, androgyny, masculinity, femininity.*

Актуальність дослідження. Сучасна проблема гендеру досить актуальна в умовах розвитку суспільства, яке диктує свободу соціального волевиявлення, вибору власної лінії поведінки в подружньому житті, сімейному вихованні дітей та творенні особистого щастя. В умовах сучасного суспільства активно проявляється тенденція, в рамках якої відбувається уніфікація маскулінних і фемінних цінностей і ослаблення впливу традиційних гендерних стереотипів, що засновані на патріархальній картині світу, а отже, змінюються і стандарти поведінки представників статі в напрямі андрогінності. У зв'язку з цим зрушенням постає питання встановлення особливостей емоційного інтелекту в особистостях з андрогінним типом гендерної ідентичності.

Мета дослідження – дослідити особливості емоційного інтелекту у осіб з андрогінною гендерною ідентичністю.

Для досягнення поставленої мети дослідження були визначені такі завдання:

- визначити рівень розвитку емоційного інтелекту в осіб з андрогінною гендерною ідентичністю;
- визначити відмінність у прояві емоційного інтелекту у чоловіків та жінок з андрогінною гендерною ідентичністю;
- виявити значущі взаємозв'язки між компонентами емоційного інтелекту та андрогінною гендерною ідентичністю осіб.

Теоретико-методологічною основою дослідження є: теорії емоційного інтелекту і їх концептуальні моделі (Д. Люсін, Дж. Майер, Joseph Newman, І. Андрєєва, П. Саловей, Д. Карузо, D. Goleman, R. Bar-On, Г. Гарднер, К. Петридіса та Е. Фернхема, Манфред Ка Де Врі); дослідження вітчизняних учених: вивчення функцій емоційного інтелекту – Е. Носенко, Н. Коврига; розвиток емоційного інтелекту – М. Журавльова, Я. Куценко, О. Льошенко, В. Моргун, Е. Носенко, І. Синельникова; континуально-ієрархічна модель емоційності О. Саннікова.

Теоретичні підходи до вивчення гендерної ідентичності таких науковців, як: Люїс Терман

та Кетрін Кокс-Майлз, Сандра Бем, Дж. Гілфорд та Р. Гілфорд, Ш. Берн, Д. Спенс, А. Іглі, Г. Омре, І. Степанова, вивчення особливості андрогінності: С. Бем, К. Джеклін, Р. Джонсона, К. Мартін, Е. Маккобі, К. Макнемара, Д. Спенс, Дж. Столлера, Р. Хельмріха, К.Г. Юнг, дослідження таких вітчизняних учених, як: Н. Буркало, А. Алексеєва, В. Васютинський, О. Кочарян, Т. Говорун, О. Кикіш.

Аналіз наявних досліджень. Термін «андрогінність» походить від двох грецьких слів – “andros” (чоловік) і “gynai” (жінка) – та означає поєднання чоловічого та жіночого, або ж поєднання маскулінних та фемінних рис в індивіді.

Роль чоловіка і жінки у суспільному середовищі нині неминуче зазнає значних змін. Чітка гендерна диференціація необов'язково є запорукою успішного життя в умовах сучасного суспільства. Дедалі більшої актуальності набувають питання, що стосуються гендерної рівності та впливу андрогінності на рівень якості та задоволеності життям. Крім понять маскулінності (мужності) і фемінності (жіночності), дедалі частіше звертається увага на доцільність інтеграції в поведінкових та емоційних проявах андрогінних якостей, що дозволяє представникам обох статей виявляти риси традиційно суто чоловічі чи жіночі.

К.Г. Юнг формував основи вивчення андрогінності як особливості людської психіки, яку продовжують численні дослідження соціологів і культурологів. Дослідження, які були проведені Дж. Бініномом і К. Дагером, вивчають рівень залежності андрогінності від етнічних і соціокультурних факторів та зв'язку андрогінності з успішністю в професійній сфері та сім'ї [1].

Американський психолог С. Бем, досліджуючи особливості гендерних проявів, створила методичку дослідження маскулінності–фемінності–андрогінності, що дає змогу вимірювати ступінь, у якому індивіди ідентифікують себе з типово чоловічими чи жіночими формами поведінки або з комбінацією їх. На основі його результатів С. Бем виокремила вісім статево-рольових типів. Вона запровадила поняття «андрогінний тип».

Сама С. Бем визнає, що концепція андрогінності далека від реального стану справ, адже перехід особистості до андрогінності вимагає змін не особистісних особливостей, а структури суспільних інститутів. Окрім того, існує небезпека втрати того позитивного, що несе у собі згладжування дихотомії чоловічого–жіночого [2].

Такі вчені, як Д. Аубе та Р. Костнер [3], І. Клеціна [4], І. Кон [5], стверджують, що в мультиполярній моделі гендерної ідентичності особистості, окрім маскулітних та фемінних властивостей, присутні й інші гендерні характеристики. Відомо, що науковці досить довго вважали, що маскулітність і фемінність – це протилежні полюси однієї шкали, але у сучасних гендерних концепціях ці властивості розглядаються як відносно незалежні один від одного конструкти. Обидва конструкти визначаються соціально і вимірюються окремими шкалами. Гармонійне поєднання високо розвинутої фемінності та маскулітності в одній людині називають андрогінністю. Розвинута андрогінність передбачає багатий арсенал і гнучкість гендерно-рольової поведінки, високу креативність, низьку конфліктність, здатність до оптимальної соціальної адаптації тощо. Висока андрогінність властива обдарованим і геніальним людям. Андрогінна модель статевих і гендерних ролей має великі переваги і починає формуватися не раніше юнацького віку.

Андрогінність значною мірою залежить від етнічних і соціальних факторів. Так, афроамериканці і пуерториканці, як чоловіки, так і жінки, більш андрогінні, ніж євроамериканці (D. Binion, 1990; K. Dugger, 1988). Пояснюють це високим рівнем безробіття серед чорношкірих чоловіків і низькою оплатою їхньої праці, в результаті чого чорношкірі жінки зайняли на ринку праці більш міцні позиції порівняно з білими жінками. Їхнє уявлення про жіночність стало включати впевненість у собі, винахідливість і самостійність, фізичну силу [6].

Теорія андрогінності викликала на Заході не тільки великий інтерес, але і критику її основ. Можливо, це було викликано тим, що в американському суспільстві маскулітність дає людині більше переваг, ніж фемінність і андрогінність, і тому деякі жінки воліють демонструвати маскулітну поведінку, позаяк винагород від цього може бути більше, ніж втрат. Низка жінок наслідують маскулітний лідерський стиль, особливо якщо вони обіймають посади в традиційно чоловічих сферах діяльності. М. Тейлор і Дж. Хол вважають навіть, що поняття «андрогінія» зайве.

Загалом дані про гендерні відмінності емоційного інтелекту досить суперечливі. Встановлено,

що у жінок порівняно з чоловіками емоційний інтелект загалом вищий або переважає розуміння емоцій. Тому відмінності носять скоріше якісний, ніж кількісний характер, і зумовлені впливом гендерних норм, які формуються шляхом виховання. Кожен індивід розвивається як представник конкретної статі. Народившись на світ дівчинкою або хлопчиком, дитина в процесі соціалізації засвоює комплекс норм, правил, моделей поведінки, які наближають її до прийнятих у такому суспільстві зразків фемінності або маскулітності, сприяють формуванню відповідних особистісних якостей [7; 8].

Виявлено відносно незначні відмінності будови мозку (не більше 10%) в чоловічій та жіночій вибірках. Так, наприклад, було встановлено, що у чоловіків зона мозку, яка відповідає за емоції, зазвичай локалізується в правій півкулі головного мозку, створюючи можливість її функціонування в незалежності від інших функцій мозку. У жінок емоції пов'язані зі значною зоною обох півкуль, їх функціонування може відбуватися одночасно з функціонуванням інших структур. Чоловіки зосереджуються на одній дії і, лише виконавши цю дію, перемикаються на іншу. Чоловічий мозок відрізняється більш суворим розподілом на ділянки, оперуючи емоціями на низькому інстинктивному рівні. Жінки, своєю чергою, можуть перебувати в певному емоційному стані й при цьому успішно займатися актуальною діяльністю [9].

Сучасні дослідження свідчать, що однозначне акцентування на маскулітності або фемінності (нормативні уявлення про соматичні, психічні і поведінкові якості, що характерні для чоловіків і жінок) у моделях поведінки обмежує емоційний та інтелектуальний розвиток чоловіків і жінок. Обидві статі рівною мірою здатні бути і честолюбними, і відданими, і самостійними, і ніжними, і рішучими, і чуйними, що є ознакою андрогінності і детермінується як поєднання в індивіді маскулітних і фемінних рис.

Методологія дослідження.

У дослідженні було використано дві психодіагностичні методики:

1. Методика «Емоційний інтелект» Н. Хола, що представлена Е. Ільїним [10].

2. Статеворольовий опитувальник Сандри Бем [4].

Опис вибірки досліджуваних. На початку дослідження загальна кількість досліджуваних становила 42 особи віком від 21 до 57 років (жінки – 22, чоловіки – 20 осіб), після проходження тестування сформувався остаточна вибірка респондентів, яка становила 37 осіб (18 жінок та 19 чоловіків). Початкова кількість досліджуваних становила 42 особи, проте за результатами методики

Сандри Бем більшість вибірки (37:45*100%) виявилась приналежною до андрогінного типу, тому ми звузили дослідження емоційного інтелекту до 37 осіб, що належать до андрогінного типу.

Такий результат може говорити про те, що у сучасному світі з'являється більше гармонійних особистостей, які поєднують у собі маскулітні і фемінні риси. Сімейні обов'язки, виховання дітей, професії тощо натепер не мають чіткого розподілу ролей на чоловічі та жіночі. Біологічна стать не є першопричиною психологічних характеристик поведінки та соціальних ролей жінок і чоловіків.

Порівнюючи між собою чоловічу та жіночу частини вибірки, варто відзначити, що чоловіки та жінки мають однакові мінімальні значення за шкалою «Маскулітність» (0,450), проте за шкалою «Фемінтність» мінімальне значення в жіночій підгрупі (0,55) вище, ніж у чоловічій (0,5). Максимальні значення за шкалою «Маскулітність» також збігаються (0,95), при тому як максимальне значення за шкалою «Фемінтність» у жінок таки вище (1), ніж у чоловіків (0,85).

Перевірка гіпотез про відмінність середніх дала такі результати за методикою «Емоційного інтелекту» Н. Хола:

– рівень самомотивації нашої вибірки нижче, ніж очікується у генеральній сукупності, яку представляє нормативна таблиця, з рівнем значущості $p = 0.024$ (t-критерій = -2,04; 36 ступенів свободи);

– рівень управління своїми емоціями в нашій вибірці суттєво нижчий, ніж це очікується у генеральній сукупності. Рівень значущості $p < 0.001$ (t-критерій = -5.59; 36 ступенів свободи).

Зважатимемо надалі на такі особливості нашої вибірки, проте ми не виключаємо того факту, що нормативні значення могли стати застарі-

лими і натепер рівень самомотивації став дійсно нижчим у нашого покоління, тому в цьому разі зазначена особливість пояснюється скоріше відмінністю поколінь, а вибірка досить вдало представляє генеральну сукупність нині.

Далі було проведено кореляційне дослідження між шкалами емоційного інтелекту Хола та маскулітністю, фемінтністю й андрогінністю / спрямованістю психологічної статі (для андрогінної групи).

Серед кореляційних зв'язків між шкалами методики «Маскулітність–Фемінтність» С. Бем та тесту емоційного інтелекту Хола були встановлені такі (табл. 1):

– маскулітність позитивно корелює із самомотивацією (коэф. Спірмена = 0.349*, p-рівень = 0.034);

– маскулітність позитивно корелює з управлінням емоціями інших (коэф. Спірмена = 0.414*, p-рівень = 0.011);

– маскулітність позитивно корелює з емпатією (коэф. Спірмена = 0.324, p-рівень = 0.05).

Інтерпретація результатів дослідження.

Нами було проведено емпіричне дослідження емоційного інтелекту у осіб з андрогінною гендерною ідентичністю. Виявлено, що респонденти менше керують своїми емоціями та мають меншу самомотивацію, ніж очікувалось. Оскільки дослідження проводилось у період пандемії COVID-19, це значною мірою могло вплинути на психічне здоров'я респондентів.

Також встановлені відмінності у чоловіків та жінок в управлінні своїми емоціями – у жінок цей показник нижчий, ніж у чоловіків. Це підтверджується проведеним раніше дослідженням взаємозв'язку емоційного інтелекту особистості та гендерної ідентичності [11], яке показало, що

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки між шкалами методики «Маскулітність–Фемінтність» С. Бем та тесту емоційного інтелекту Хола

		маскулітність (М)	фемінтність (F)	основний Індекс (IS)
Емоційна усвідомленість	коэф. Спірмена	0.061	-0.054	-0.085
	p-рівень	0.720	0.749	0.615
Управління своїми емоціями	коэф. Спірмена	0.297	-0.150	-0.320
	p-рівень	0.074	0.376	0.053
Самомотивація	коэф. Спірмена	0.349 *	-0.041	-0.286
	p-рівень	0.034	0.810	0.086
Емпатія	коэф. Спірмена	0.324	0.192	-0.104
	p-рівень	0.050	0.256	0.540
Управління емоціями інших	коэф. Спірмена	0.414*	0.250	-0.136
	p-рівень	0.011	0.135	0.424

інтегральний показник розвитку емоційного інтелекту, як і лідерство, пов'язаний з маскуліністю, а фемінність, своєю чергою, має негативний кореляційний зв'язок з таким показником емоційного інтелекту, як управління своїми емоціями. Чоловіки і жінки з різною інтенсивністю і різними шляхами висловлюють свої емоції, що зумовлюється більшою активністю.

У нашому дослідженні було встановлено, що емпатія у жінок вище, ніж у чоловіків. Це співпадає з результатами дослідження Є. Іванової. Так, на її думку, у чоловіків розвинене розуміння і керування своїми емоціями за рахунок високого самоконтролю і не менш розвинутого контролю експресії. Своєю чергою жінки краще розпізнають як свої, так і чужі емоції, мають більш спрямовану здатність до емпатії, ніж чоловіки [12].

Було встановлено, що у осіб з андрогінною гендерною ідентичністю показник маскуліності має зв'язок із самомотивацією, з управлінням емоціями інших та з емпатією. Зв'язок маскуліності з емпатією свідчить про те, що в нашій вибірці жінки більш маскуліні. Та, на відміну від маскуліності, фемінність не виявила жодного зв'язку з емоційним інтелектом.

Також було встановлено, що жінки з андрогінною гендерною ідентичністю більш варіативні у виборі психологічної статі порівняно з чоловіками андрогінної гендерної ідентичності, можливо, тому що у сучасному суспільстві мати маскуліні риси для жінки є нормою (наприклад, жінка-керівник), а для чоловіків не так прийнято мати більш фемінні риси.

Цікавим виявився зв'язок між фемінністю та сімейним станом. Респонденти, які перебувають у шлюбі, менш фемінні, ніж ті, хто не перебуває в шлюбі. Можливо, це свідчить про більшу відповідальність перед іншою людиною, цілеспрямованість, або респонденти, які не перебувають у шлюбі, особливо жінки, більше перебувають у жіночій ролі, та коли в шлюбі, то наближаються до більш андрогінного типу.

Було встановлено взаємозв'язок між самомотивацією та респондентами, які перебувають у шлюбі, що дозволяє припустити, що в шлюбі людина більш самомотивована, ніж ті, хто не в шлюбі. Це ж саме виявилось і з показником

управління своїми емоціями: ті, хто в шлюбі, мав вищий показник, ніж ті, хто не в шлюбі. Це може свідчити про підтримку в шлюбі, про те, що для суб'єктивного відчуття благополуччя у сімейному житті важливим є вміння управління своїми емоціями, а також уміння регулювати власну поведінку.

Було встановлено зв'язок між управлінням емоціями інших та респондентами, які мають дітей, та виявлено, що він є нижчим, ніж у респондентів, які не мають дітей. Можна припустити, що коли з'являється дитина, людина стикається з новим досвідом батьківства або це дестабілізує людину.

Висновки. У сучасному суспільстві відбувається трансформація гендерних стереотипів і уніфікація гендерної ідентичності сучасних чоловіків і жінок. Протиставлення ролей у гендерному плані вже не є таким актуальним і вимагає від людини більш гнучкої поведінки, що призводить до формування у суспільстві андрогінного типу ідентичності. Андрогінний тип гендерної ідентичності дозволяє особистості за рахунок поєднання високої фемінності і маскуліності проявляти велику адаптивність, гнучкість і креативність у поведінці.

Порівнюючи між собою чоловічу та жіночу частини вибірки, було встановлено, що у сучасному суспільстві жінки більш варіативні у виборі психологічної статі, ніж чоловіки. Для жінки бути маскуліною вважається більш прийнятним, ніж бути фемінним для чоловіка.

У осіб з андрогінною гендерною ідентичністю відзначено переважання таких шкал емоційного інтелекту, як: самомотивація, управління емоціями інших та емпатія.

Практичне застосування отриманих нами у дослідженні даних можливе у сімейному консультуванні, у спортивній психології (уявлення про «чоловічі» та «жіночі» види спорту), в науковій та інших практичних сферах психології. У подальших дослідженнях важливо дослідити гендерні особливості емоційного інтелекту у представників різних професій, вивчення емоційного інтелекту як чинника комунікативної взаємодії представників різних культур, вивчення емоційного інтелекту підлітків з різною гендерною спрямованістю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Калька Н.М., Гриців Н.С. Історичний аспект дослідження андрогінності як моделі гендерного континууму. *Серія психологічна*. УДК 159.922. *Науковий вісник*. 2'2013. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsp/02_2013/13knmmgk.pdf.
2. Бэм С. Линзы гендера: трансформация взглядов на проблему неравенства полов / пер. с англ. Москва : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. 336 с.

3. Aube J., & Kostner R. Gender characteristic and relationship adjustment: Another look at similarity-complementarity hypotheses. *Journal of Personality*, 1995. No. 63, pp. 879–904.
4. Клещина И.Ф., Иоффе Е.В. Гендерные нормы как социально-психологический феномен : монография. Изд-во : Проспект. 19.07.2017. ISBN: 9785392250394. URL: https://litgid.com/read/gendernye_normy_kak_sotsialno_psikhologicheskii_fenomen_monografiya/page-5.php.
5. Кон И.С. Трансформация сексуальности на рубеже веков. *Люди лунного света*. 2002. № 3 (Июль). С. 38–47.
6. Binion V.J. Psychological androgyny: A black female perspective. *Sex Roles*, 1990, V. 22, p. 487–506.
7. Попова Т.С. Теоретичні засади дослідження емоційного інтелекту / Т.С. Попова, І.І. Горват-Янушевська. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія: Соціологія. 2014. Т. 244, Вип. 232. С. 63–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchsusoc_2014_244_232_15.
8. Guastello D.D., Guastello S.J. Androgyny, gender role behavior, and emotional intelligence among college students and their parents. *Sex Roles: A J. of Research*. 2003, Dec. URL: <http://www.findarticles.com/p/articles/>.
9. Носенко Е.Л. Посібник до вивчення курсу «Теорія емоційного інтелекту» / Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак. 2014. С. 23.
10. Ильин Е.И. Эмоции и чувства. Санкт-Петербург : Питер, 2001. С. 633–634.
11. Степанов И.С. Взаимосвязь эмоционального интеллекта личности и гендерной идентичности личности. *Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена*. № 12 (88). С. 110–115.
12. Иванова Е.С. Половозрастные особенности эмоционального интеллекта и его структурных компонентов. *Образование и наука*. 2011. № 7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/polovozrastnye-osobennosti-emotsionalnogo-intellekta-i-ego-strukturnyh-komponentov>.